

Rak říční a rak kamenáč z přírody mizí. Likvidují je invazivní druhy, které lidé přivezli z Ameriky

Zvíře, které se dostalo do jména města, erbu Jana Žižky z Trocnova, domovních i městských znaků, do přísloví, pořekadel, ale i astronomie a astrologie. To je rak. Původní evropské druhy rak říční a rak kamenáč jsou však dnes kriticky ohrožené.

Raci zaujmou už na pohled. Jejich tělo se skládá z devatenácti článků, na nichž jsou nejviditelnější první kráčivé končetiny – klepeta. Korýš je používá k obraně, ale také k udržování rovnováhy nebo přidržování potravy.

Zajímavostí, na kterou můžeme narazit, je račí svleček. „Raci mají vnější kostru, ne vnitřní a k tomu, aby mohli růst, se potřebují svlékat. Když se to povede, tak zůstane ten svleček, což je kompletní povrch raka. Je to něco úžasného a zároveň pro raka náročného,“ popisuje Pavel Kozák, děkan fakulty rybářství a ochrany vod Jihočeské univerzity a odborník na raky.

Rozmnožovací proces raků říčních je poměrně dlouhý. „Na podzim se samice spáří se samcem, po třech dnech až třech týdnech začne klást vajíčka, pak si je připevní pod zadeček a celou zimu trvá vývoj. Na jaře a v časném létě se začínají líhnout ráčata, která se do 14 dnů osamostatňují,“ vypráví Pavel Kozák.

V přírodě jsou raci všežraví, živí se mimo jiné rostlinami, tlejícím listím, drobnými živočichy i uhynulými rybami. Vědce fascinuje také jejich reakce na změnu kvality vod. „Vyvinuli jsme systém, který snímá srdeční aktivitu raků, a jsme schopni zaznamenávat různé změny. Rak je ohromně citlivý na kvalitu vody, dokáže zaznamenat jakoukoli změnu,“ potvrzuje Pavel Kozák.

Raci říční se na jihu Čech vyskytují například na Šumavě nebo na Písecku. Vyhovují jim lokality, kde jsou přírodní toky nebo méně obhospodařované rybníky.

V současné době jsou však raci říční a také raci kamenáči kriticky ohrožení. To má podle Pavla Kozáka několik důvodů. „První se datuje do doby asi před 120 lety, kdy se objevil račí mor. To je pro původní evropské druhy raků závažné onemocnění. Račí mor se rozšířil velmi rychle, u nás kolem roku 1900 zničil celé populace,“ připomíná Pavel Kozák.

„Když už se zdálo, že se račí populace vrátí, tak v 70. letech minulého století přišlo intenzivní zemědělství, narovnávání toků, chemizace, a to byla další pohroma. Opět nastal velký úbytek a od 80. let je rak říční zařazený na seznam chráněných živočichů,“ dodává.

Na našem území se naopak rozšiřují invazivní druhy raků z Ameriky, které původním evropským rakům škodí. Velmi hojný je rak pruhovaný, který se objevuje i ve Vltavě, Malši nebo přehradě Orlík. „Rak pruhovaný byl do Evropy dovezen v roce 1890 a vysazen v jednom rybníce, odkud se rozšířil. Dalším druhem je rak signální, kterého také přivezli lidé,“ vysvětluje Pavel Kozák.

Invazivní druhy přenáší račí mor, který rychle likviduje populace původních raků. Navíc jsou agresivnější a mnohem rychleji se rozmnožují. „Příkladem toho je rak mramorovaný, který se rozmnožuje už v mladém věku a bez nutnosti samčího oplození. Potomstvo jsou v podstatě klony, vývoj trvá jen dvacet dnů, takže za rok vznikne několik generací,“ říká Pavel Kozák.

„Ta rychlost rozmnožovacího procesu, dravost a agresivita invazivních druhů je pro naše raky nebezpečná. I když se neobjeví račí mor, stejně invazní druhy za čas vytlačí ty původní,“ doplňuje.

Vědci ale podle něj neustále podnikají pokusy o záchranu. Běžné jsou přesuny raků na vhodnější lokality, záměrné vysazování i umělé odchovy.

Pavel Kozák v záchranu původních evropských raků věří. „Kdybych tomu nevěřil, tak se tomu nevěnuji. To je i důvod, proč sledujeme také invazní druhy a pomáháme chránit naše raky. Věřím tomu a doufám, že tuhle myšlenku přenáším i na své studenty,“ uzavírá.

17. říjen 2019 autoři: Jitka Cibulová Vokatá, Andrea Poláková

<https://budejovice.rozhlas.cz/rak-ricni-a-rak-kamenac-z-prirody-mizi-likviduji-je-invazivni-druhy-ktere-lide-8092205>